

BOEKBESPREKING

Zagwijn, W. H., D. J. Beets, M. van den Berg, H. M. van Montfrans & P. van Rooijen, 1985. Atlas van Nederland, deel 13. Geologie. — Staatsuitgeverij, 's-Gravenhage, 24 pp., formaat 36 × 30,6 cm, f29,50 per deel; bij intekenen op complete serie (20 delen) f 27,50 per deel.

De huidige, tweede uitgave van de Atlas van Nederland verschilt sterk van de eerste in doelstelling en vormgeving. In de nieuwe uitgave vormt de mens in Nederland het centrale thema, wat voor het deel Geologie betekent, dat veel aandacht wordt besteed aan de delf- en brandstoffen, en aan water en warmte, die in de ondergrond van ons land aanwezig zijn. Daarnaast wordt een overzicht gegeven van de geologische geschiedenis van Nederland. Beide onderwerpen zijn op een aardige manier ineengevlochten. Het is geen gemakkelijke opgave geweest voor de auteurs, die allen op de Rijks Geologische Dienst werkzaam zijn, om de grote hoeveelheid beschikbare gegevens in 24 pagina's samen te vatten. De redactie van de serie heeft helaas voor alle delen hetzelfde aantal bladzijden vastgesteld. De illustraties zijn bijzonder goed in vierkleurendruk uitgevoerd en nemen 70% van de ruimte in. Ook de typografische uitvoering is zeer verzorgd. Wel heb ik het als een nadeel ervaren, dat er naast het algemene verhaal een grote hoeveelheid tekst bij de figuren staat (een eis van de redactie). Dat leest moeilijk, omdat de aandacht over te veel dingen verdeeld moet worden en de hoofdlijn steeds onderbroken wordt. In de tekst bij de figuren staan veel essentiële dingen die niet in de doorgaande tekst staan, zodat men deze toch meestal niet straffeloos kan overslaan. Dit komt waarschijnlijk voort uit het overigens lofwaaardige streven om doublures zoveel mogelijk te voorkomen. Het onrustig springerige wordt nog versterkt doordat men veel figuren (noodgedwongen) op andere pagina's heeft moeten zetten dan de verwijzing in de tekst. Daarbovenop komen tenslotte nog verwijzingen naar legenda's op weer andere pagina's. Het ware mijns inziens beter geweest als de tekst bij de figuren tot een minimum was beperkt en de rest in de doorgaande tekst was verwerkt.

De indeling van deze atlas is globaal als volgt, met tussen haakjes ongeveer het aantal bladzijden: algemene inleiding (1½), Carboon (2), Perm (2), Trias, Jura en Krijt (samen 3½), Tertiair (1), Pleistoceen (4), Holoceen (3), geologische en geomorfologische kaart (3), geologische tijdschalen met lithostratigrafie, literatuur etc. (1). De omslag is meegenummerd bij de paginering. Het Tertiair heeft jammer genoeg te weinig ruimte gekregen. Zo ontbreekt bijvoorbeeld een paleogeografische kaart voor deze periode. Dat veel (drink)water in het oosten en zuiden van ons land aan tertiaire afzettingen onttrokken worden, had zeker vermeld moeten worden.

De kaarten en overige figuren zijn vrijwel altijd zeer duidelijk en beantwoorden aan hun doel. Veel kaarten en profielen zijn speciaal voor deze uitgave getekend. De geologische profielen zouden wel gemakkelijker leesbaar zijn geweest, wanneer steeds de chronostratigrafische eenheden vermeld waren. De meeste lithostratigrafische aanduidingen (groepen) die gebruikt worden, zijn zelfs voor veel beroepsgeologen niet erg vertrouwd, laat staan voor de bredere kring waarvoor de atlas bedoeld is. Ik mis de vermelding van de oorspronkelijke bronnen van bijvoorbeeld figuren 1, 3 en 4. De paleogeografische kaarten van het Carboon (fig. 6 en 7) wijken sterk af van Ziegler (1982), die als bron genoemd wordt. De uitbreiding van de zee in fig. 7 is nogal curieus en onwaarschijnlijk. Er had een betere en grotere zaadvaren afgebeeld kunnen worden in fig. 8. De verschillende cycli van zoutvorming in fig. 21 hadden gemakkelijk benoemd kunnen worden, want er is genoeg onbenutte ruimte voorhanden.

De tekst is, zeker samen met de verklarende woordenlijst, goed te begrijpen voor de geïnteresseerde leek. Er staan gelukkig weinig echte fouten in. De verklaring voor de opeenvolging van verschillende soorten zoutafzettingen in een zoutcyclus (p. 7) is echter niet correct. Deze wordt niet alleen veroorzaakt door de toename van het zoutgehalte van de binnenzee, maar ook door de verschillende oplosbaarheidsprodukten van de verschillende zouten. In de inleiding wordt een definitie van geologie gegeven die te beperkt is.

Alles bijeengenomen is dit deel Geologie een aantrekkelijke atlas geworden die zeer geschikt is om als naslagwerk te gebruiken, zowel voor de vakman als de leek. De aanschaf van deze atlas is daarom zeker aan te bevelen, al lijkt mij de prijs aan de hoge kant.

(P. A. M. Gaemers)